

51.1 Česká literatura 2.poloviny 20. století

ÚNOR 1948

**Klement Gottwald
na Václavském náměstí
25. února 1948:**

„Právě se vracím z Hradu od prezidenta republiky. Dnes ráno jsem panu prezidentu republiky podal návrh na přijetí demise ministrů, kteří odstoupili 20. února tohoto roku. Mohu vám sdělit, že pan prezident všechny mé návrhy, přesně tak, jak byly podány, přijal.“

TÝDEN.cz

Mili spoluobčané!

Upříležitostí 25.výročí smrti Jana Palacha se sejdeme ke krátké vzpomínce 15.ledna 1989 ve 14⁰⁰ hodin na Václavském náměstí u sochy sv.Václava.

Zároveň Vás zveme k sešlárodním pouti 21.ledna 1989 na hřbitov do Vltavy u Mělníka, kde uctíme jeho památku.

České děti
Charta 77
Mírový klub Johna Lennona
Nezávislé mírové sdružení
Společnosti přátel USA

K jakým událostem československých dějin se vztahují tyto obrázky?

51.2 Co již víme?

Literatura odráží společenskou situaci.

2. světová válka zasáhla do osudů všech lidí, mnoho výborných autorů bylo popraveno nacisty (Vladislav Vančura, Karel Poláček, Josef Čapek, Jiří Orten, Julius Fučík).

Po komunistickém převratu v roce 1948 byl nastolen nedemokratický režim.

Žánry, které se v literatuře 2.poloviny 20.století používají:

ROMÁN – bohatý děj rozvětvlující se několika směry, četné epizody, osudy mnoha postav

POVÍDKA – jednoduchý děj, několik postav, jejichž charakter se příliš nevyvíjí

NOVELA – soustředění na jeden poutavý příběh, končí výraznou pointou

BÁSEŇ – literární dílo ve verších

DRAMA – vyprávění příběhů pomocí dialogů a monologů

Literatura 2.poloviny 20.století se dělila na:

OFICIÁLNÍ – komunisty povolenou a schválenou

NEOFICIÁLNÍ – komunisty pronásledovanou, tzv. zakázanou

51.3 Jaké si řekneme nové termíny a názvy?

Literatura tzv. oficiální

PRÓZA

Ludvík Aškenazy (1921-1986)

Vajíčko

Jan Otčenášek (1924-1979)

Romeo, Julie a tma

Ladislav Fuks (1923-1994)

Pan Theodor Mundstock

Spalovač mrtvol

Vladimír Neff (1909-1983)

Sňatky z rozumu

Bohumil Hrabal (1914-1997)

Perlička na dně

Pábitelé

Ostře sledované vlaky

Postřižiny

Obsluhoval jsem anglického krále

Vladimír Páral (1932)

Milenci a vrazi

Ota Pavel (1930-1973)

Smrt krásných srnců

Jak jsem potkal ryby

POEZIE

František Hrubín (1910-1971)

Hirošima

Romance pro křídlovku

Jan Skácel (1922-1989)

Smuténka

Oldřich Mikulášek (1910-1985)

Ortely a milosti

Vítězslav Nezval (1900-1958)

Básně noci

Jaroslav Seifert (1901-1986)

Maminka

Píseň o Viktorce

Josef Kainar (1917-1971)

Člověka hořce mám rád

Jiří Kolář (1914-2002)

Prométheova játra

Oldřich Mikulášek (1910-1985)

Krajem táhne prašivec

Václav Hrabě (1940 – 1965)

Blues pro bláznivou holku

DRAMA

Vítězslav Nezval (1900-1958)

Manon Lescaut – drama ve verších

Jan Drda

Hrátky s čertem

František Hrubín (1910-1971)

Srpnová neděle

DIVADLA MALÝCH FOREM

SEMAFOR

J.Suchý, J.Šlitr - *Zuzana je sama doma*

Kytice

M. Šimek, J.Grossmann – *Povídky*

DIVADLO JÁRY CIMRMANA

Z.Svěrák, L.Smoljak - *Hostinec na mýtince*

Posel z Liptákova

51.4 Co si řekneme nového?

Literatura tzv. neoficiální

odchod mnoha spisovatelů do emigrace

samizdat – rozšiřování zakázaných knih opisy na psacím stroji

exilová literatura – Sixty-Eight Publishers Toronto (až 200 knih) Z.Salivarová, J.Škvorecký

PRÓZA

Ludvík Vaculík (1926)

Český snář

Ivan Klíma (1931)

Má veselá jítka

Pavel Kohout (1928)

Katyně

Arnošt Lustig (1926 – 2011)

Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou

Milan Kundera (1929)

Nesnesitelná lehkost bytí

Josef Škvorecký (1924-2011)

Tankový prapor

POEZIE

Pavel Šrut (1940)

Kolej Yesterday

Ivan Wernish (1942)

Zimohrádek

Karel Šiktanc (1928)

Český orloj

Ivan Martin Jirous (1944)

Magor dětem

Jaroslav Hutka

Klíč pluhu

Jaromíra Nohavica

Jiří Dědeček

Karel Kryl

Knížka Karla Kryla

DRAMA

absurdní drama

skutečnost vyjadřuje jako nesmyslnou, lidé nejsou schopni se dorozumět, tlachání, černý humor

Pavel Kohout (1928)

August, August, August

Václav Havel (1936-2011)

Zahradní slavnost

Audience

Odcházení

Ivan Vyskočil (1929)

Malý Alenáš

Arnošt Goldflam (1946)

Biletářka

*5. 10. 1936 -
†18. 12. 2011

51.5 Procvičení a příklady

S jakými tématy se v literatuře z tohoto období setkáváme?
Jakými proměnami prošla společnost od roku 1948?
Vysvětli pojmy oficiální tvorba, exilová a samizdatová literatura.

Zkuste si ve třídě vytvořit
ABSURDNÍ DRAMA

PŘESVĚDČIVĚ SI NACVIČTE TUTO UKÁZKU

V čem spočívá absurdita v díle Zahradní slavnost Václava Havla?

HUGO: Dobrý den. Obrok je obrok a hrách je hrách. Je tu kolega Kalabis?

TAJEMNÍK: Kalabis Josef, narozený 2.ledna 1940, Kalabis Václav, narozený 18.června 1891 nebo Kalabis František, narozený 4. srpna 1919?

TAJEMNICE: Kalabis František, narozený 4. srpna 1919, je omluven. Přednáší dnes na domovní schůzi o budoucnosti lidstva.

TAJEMNÍK: Odložíte si kravatu a sako?

TAJEMNICE: Nalézáte se u hlavního vchodu B13. Můžete si zde zakoupit universální vstupenku, která vás opravňuje k volnému pohybu po celém areálu zahrady a k návštěvě takřka všech atrakcí, pořádaných v rámci zahradní slavnosti Likvidačního úřadu.

TAJEMNÍK: Jako je například beseda s přednostou vývojového oddělení o nových likvidačních metodách, pořádaná v prostoru rybníčku –

TAJEMNICE: Zábavný kvíz z historie Likvidačního úřadu, pořádaný v altánu římská tři –

TAJEMNÍK: Nebo vyprávění žertovných historek z likvidační praxe pátého oddělení, který zaznamenal a bude vyprávět přednosta pátého oddělení. –

TAJEMNICE: A na kterém se můžete podílet i vy, odevzdal-li jste přesný text svého vyprávění, opatřený lékařským vysvědčením a souhlasem úsekáře, nejpozději dva měsíce před datem zahradní slavnosti na sekretariát humoru a na ideově regulační komisi.

51.6 Něco navíc pro šikovné

Nobelova cena za literaturu

Nobelova cena za literaturu se uděluje už od roku 1901 a v České republice / Československu je pouze jediný spisovatel, který ji obdržel. V roce 1984 Švédská akademie rozhodla o udělení této ceny českému básníkovi Jaroslavu Seifertovi.

Mezi kandidáty se však českých literátů objevilo více. Mezi první patřil Jaroslav Vrchlický spolu s Josefem Svatoplukem Macharem a Otokarem Březinou. Na počátku 30. let minulého století neúspěšně kandidoval Alois Jirásek a Karel Čapek byl na Nobelovu cenu navržen celkem sedmkrát. V roce 1937 to už dokonce vypadalo, že by Nobelovu cenu mohl dostat, nakonec však neuspěl, i když jeho mezinárodní věhlas byl velký.

Jaroslav Seifert byl poprvé navržen v roce 1953, kdy ho nominoval profesor Albert Pražák. Doba však nebyla příznivá a především pro naše stranické orgány byl básník naprosto nepřijatelný, takže si všichni oddychli, když cenu nedostal.

Další nominace Jaroslava Seiferta byla v roce 1968, to jej navrhoval francouzský spisovatel Louis Aragon za velké podpory lingvisty a profesora Harvardské univerzity Romana Jakobsona. Jakobson potom svůj návrh opakoval v letech 1969, 1976, 1978 a 1979, nikdy neuspěl.

Koncem 60. let 20. století se mezi kandidáty na Nobelovu cenu objevil další český básník Vladimír Holan.

Když se přiblížily 80. narozeniny Jaroslava Seiferta, byl básník opět na cenu navržen a opět marně. V roce 1984 bylo rozhodnutí Švédské akademie opravdu nečekané a překvapilo velkou část uměleckého světa.

Jaroslav Seifert se tedy stal nositelem Nobelovy ceny a byl druhým takto oceněným Čechem. Tím prvním byl Jaroslav Heyrovský. Udělení Nobelovy ceny se ale stalo zdrojem nepříjemného konfliktu mezi básníkem a představiteli Československa. Jako signatář Charty 77 nebyl podle stranických a vládních orgánů tím nejlepším, kdo by měl Československo reprezentovat ve světě. Básník byl tehdy nemocný a upoutaný na nemocniční lůžko, kde byl pod dozorem státní bezpečnosti. Pro cenu si odjely jeho děti Jana a Jaroslav a dcera dne 10. prosince 1984 Nobelovu cenu za svého otce také převzala.

Blahopřání dostával básník z celého světa, jen doma se udělení ceny odbylo několika řádky v kulturní rubrice novin.

Jaroslav Seifert se z vyznamenání dlouho netěšil. Zemřel 10. ledna 1986 a i tady ještě naposledy pozlobil totalitní režim. Slavnostní rozloučení v Rudolfinu bylo hlídáno, aby se tam nikdo nepovolaný neobjevil, ale pohřeb, který probíhal podle básníkova přání v Kralupech nad Vltavou, se stal tichým protestem proti režimu.

51.7 CLIL

The Nobel Prize in Literature

“The said interest shall be divided into five equal parts, which shall be apportioned as follows: /- - / one part to the person who shall have produced in the field of literature the most outstanding work in an ideal direction ...”

(Excerpt from the will of Alfred Nobel)

Alfred Nobel had **broad** cultural **interests**. The interest that he developed in literature during his early youth lasted throughout his life. His library holds a rich spectrum of literature in different languages. Further evidence of Nobel's literary interest was that during the last years of his life, he began writing **fiction** again. Literature was the fourth prize area Nobel mentioned in his **will**.

The very first Nobel Prize in Literature was **awarded** in 1901 to the French poet and philosopher Sully Prudhomme, who in his poetry showed the "rare combination of the qualities of both heart and intellect". Over the years, the Nobel Prize in Literature has distinguished the works of authors from many different languages and cultural backgrounds. The Literature Prize has been awarded to **unknown** masters as well as authors acclaimed worldwide.

The Nobel Prize in Literature is awarded by the Swedish Academy, Stockholm, Sweden.

51.8 Test znalostí

1. Česká literatura 2. pol.20.století se dělí na: a/ válečnou a absurdní b/ komunistickou a nacistickou c/ novou a nepřesnou d/ oficiální a neoficiální	3. K divadlům malých forem nepatří: a/ Semafor b/ Husa na provázku c/ Divadlo Járy Cimrmana d/ Divadlo na Vinohradech
2. Absurdní drama vyjadřuje: a/ nesmyslnou skutečnost b/ mocnost komunistů c/ propagaci nových myšlenek d/ optimistickou náladu a nové ideje	4. Mezi exilové autory nepatří: a/ Milan Kundera b/ Josef Škvorecký c/ Vítězslav Nezval d/ Karel Kryl

Správné odpovědi:

- 1. d
- 2. a
- 3. d
- 4. c

51.9 Použité zdroje, citace

http://de.wikipedia.org/wiki/Kommunistische_Partei (slide č. 1)

<http://www.panzernet.net/php/index.php?topic=2804.0> (slide č. 1)

<http://www.geo-magazin.cz/image/palachuv-tyden>(slide č. 1)

http://zpravy.idnes.cz/okradli-je-hned-dvakrat-dostanou-kulaci-svuj-majetek-nekdy-zpet-psv-/kavarna.aspx?c=A080217_154302_kavarna_bos (slide č. 1)

<http://foow.org/cz/e%C4%8D/3325/%C4%8DDeskoslovensk%C3%A1+spartaki%C3%A1da+1985.html> (slide č. 1)

<http://www.ucebnice-dejepisu.ic.cz/1703-povalecne-ceskoslovensko-padesata-a-sedesata-leta-prazske-jaro-1968.php>(slide č. 1)

<http://zena-in.cz/clanek/pred-41-lety-skoncil-sen-o-socialismu-s-lidskou-tvari> (slide č. 1)

<http://www.youtube.com/watch?v=eW2fJBTHBHc> (slide č. 3)

<http://www.youtube.com/watch?v=5fxoP9UdFh8> (slide č. 3)

http://www.youtube.com/watch?v=tPhnDLv_oAs (slide č. 3)

<http://www.youtube.com/watch?v=PFFFOfxNG04> (slide č. 3)

<http://www.youtube.com/watch?v=jjLpv3nSxz> (slide č. 3)

http://www.youtube.com/watch?v=H-KdYTxFNw&feature=results_video&playnext=1&list=PL870F664E441FD5B4 (slide č. 3)

http://www.youtube.com/watch?v=nBfZ0_EBA0k (slide č. 3)

http://www.youtube.com/watch?v=s_oX0E636ml (slide č. 3)

<http://www.youtube.com/watch?v=PwNLWYEeU9A> (slide č. 3)

http://www.financninoviny.cz/tema/index_img.php?id=94877 (slide č. 3)

<http://sazy.pise.cz/83649-76-duvodu-proc-zrusit-kscm.html> (slide č. 4)

<http://aktualne.centrum.cz/blogy-a-nazory/komentare/clanek.phtml?id=725848> (slide č. 4)

<http://www.youtube.com/watch?v=W0Mydquf9S8> (slide č. 4)

http://www.youtube.com/watch?v=zUvI_2le36Y (slide č. 4)

<http://www.youtube.com/watch?v=y-mintvBH8M> (slide č. 4)

<http://www.youtube.com/watch?v=6gl1nzyhguQ> (slide č. 4)

<http://www.youtube.com/watch?v=ci6gl6l942s> (slide č. 4)

<http://www.aktivni.cz/clanek/zabava/kultura/nobelova-cena-za-literaturu> (slide č. 6)

<http://vtm.zive.cz/clanek/co-je-podminkou-k-ziskani-nobelovy-ceny-za-literaturu> (slide č. 7)

Soukal,J., Literární výchova pro 2. stupeň základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií, SPN a.s. Praha 2009

Žáček,J., Hanzová,M.,Čítanka pro 9. ročník základní školy a kvartu víceletého gymnázia, nakl. Fragment 1999